

PLAN FOR SAMFUNNSUTVIKLING

*KOMMUNEPLANEN SIN SAMFUNNSDEL
OSTERØY KOMMUNE 2019-2030*

Innhold

VISJON - OSTERØY 2030	2
OM SAMFUNNSPLANEN	3
Forutsetningar for samfunnsplanen.....	3
A. UTFORDRINGAR I SAMFUNNSUTVIKLINGA	4
SÆRLEGE UTFORDRINGAR FOR OSTERØY	6
BEREKRAFTIG UTVIKLING I OSTERØY KOMMUNE	9
DETTE ER BEREKRAFT	10
SOSIAL BEREKRAFT	10
ØKONOMISK BEREKRAFT.....	10
MILJØMESSIG BEREKRAFT	10
B. OVERORDNA MÅLSETTINGAR	11
OVERORDNA MÅLSETTING.....	11
Overordna målsetting om sosial berekraft	11
Overordna målsetting om økonomisk berekraft.....	12
Overordna målsetting om miljømessig berekraft	12
C. PRIORITERTE SATSINGSOMRÅDER	13

VISJON - OSTERØY 2030

OSTERØY KOMMUNE - BEREKRAFTIG, SKAPANDE OG HANDLEKRAFTIG

Osterøy kommune har ein sterk identitet og mange kvalitetar. Ostringen vert ofte skildra som stolt, sta og annleis. Desse eigenskapane har vorte ei drivkraft til å gje levande, varierte bygder og gode lokalmiljø.

Ein variert natur med høge fjell og solvendte lier ut mot fjorden gjer eit variert tilbod for fritidsaktivitetar. I fruktbare daler og lier har arbeidsomme ostringar rydda stein, dyrka jord og slik nytta landskapet som ein ressurs. Dette har gjeve eit unikt og verdifult kulturlandskap.

Ei sterk dugnadsvilje gjev eit variert og levande organisasjonsliv. Det frivillige engasjementet er eit positivt særtrekk ved kommune som kjem av ei sterk lokal tilknytning og identitet. Dette er kvalitetar som gjer at dei som bur eller flyttar hit kan følgje draumane sine og skapa dei liva dei ynskjer.

Industri, husbygging og skapartrong har gjennom historia skapt verdiar i kvar ei bygd i kommunen. Ostringen er entreprenør og grunder i hjarta. Når nye tider fører til at ei verksemd vert utdatert, veks det nye næring ut av det ein hadde før. Eit sterkt og inovativt næringsliv markerar seg nasjonalt og internasjonalt fører til ein jamn vekst i arbeidsplasser og ei høgare sysselsetting enn fylket og landet elles.

For å oppretthalde den positive utviklinga må det leggst ein plan for korleis ein skal møte utfordringar i ei verd som er i rask endring. Strengare økonomiske rammevilkår, eit klima i endring, svingande konjunkturar, heile verda som marknad og eit grunnleggande skifte til eit bærekraftig samfunn vil medføre utfordringar og moglegheiter for kommunen.

Teknologiendring og aukande digitalisering vil i nær framtid påverka kvardagen til ostringane. Fleire tenester vil kunne leverast utan personleg oppmøte, og heimekontor eller nære kontorfellesskap vil gje mindre pendling. Automasjon vil endra trafikkbiletet, kollektivtransport, og møteplassar i lokalsamfunnet. Høve til samfunnsdeltaking vert lettare tilgjengelig og vil bidra til sosial utjamning hos innbyggjarane.

Denne planen vil først presentere kva utfordringar samfunnsutviklinga gjev oss i åra som kjem. Deretter vil planen definere fem prioriterte satsingsområde som er svar på samfunnsutfordringane og forventningane.

OSTERØY2030 er ein plan som viser kva retning kommunen skal gå i og kva som er dei politiske prioriteringane. Målet er at kommunen skal bidra til at du skal forme det livet du ønskjer for deg og dine, og skape din eigen kvardag.

OM SAMFUNNSPLANEN

Samfunnsplanen består av to delar:

1) Samfunnsplanen - *Dette vil vi.*

Dette er ein oversikt over dei utfordringane og mulighetane kommune står ovanfor, og kva rammer som kommunen meiner er viktige for utviklinga. Det er samla i dette dokumentet og omfattar:

- A. Nasjonale og lokale utfordringar for kommunen
- B. Overordna mål for utviklinga i kommunen
- C. Konkrete satsingsområder

2) Handlingsprogrammet - *Slik gjer vi det.*

Oppfølging av samfunnsplanen skal skje i handlingsprogrammet. Dette skal vera samfunnsdelen sin handlingsdel, økonomiplan og årsbudsjett i eit dokument. Dette gjer ei kobling mellom gjennomføring og ressursar tilgjengeleg. Dette inneber ei tett kobling mellom den årlege rulleringa av økonomiplanen.

- A. Strategiar og tiltak for å nå dei overordna måla
- B. Prioritering av ressursar for dei ulike tiltaka (økonomiplanen).

Forutsetningar for samfunnsplanen

Kommune skal i si planlegging leggja til grunn føringer frå nasjonalt og regionalt hald, konkretisert i *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging* og regionale planer. Kommunen legg til grunn desse føringane.

Planen har hatt eit fokus på utfordringsbilete og korleis ein ynskjer at utviklinga i kommunen skal vera. Alle lovpålagde oppgåver er ikkje tatt inn i samfunnsplanen. Dette er gjort fordi kommunen ynskjer å fokusera på nokre prioriterte områder.

Planen sitt føremål er å setje opp mål og prioriteringar for den ønska utviklinga i kommunen. Eit kommunesamfunn står ovanfor svært mange utfordringar og femner om mange viktige områder i samfunnsutviklinga. Samstundes er det viktig å klargjera rammene for kva kommunen kan påverka gjennom sitt virke. Premissane for planen er:

- ◇ Målsettingane har samanheng med utfordringsbilete nasjonalt og lokalt for kommunen
- ◇ Kommunen har verkemiddel i si forvaltning til å nå målsettingane
- ◇ Kommunen har ressursar til å gjennomføre tiltak for å nå målsettingane

A. UTFORDRINGAR I SAMFUNNSUTVIKLINGA

Kommunen har eit ansvar for å gje innbyggerane sine trygge, gode liv og eit heilskapeleg tilbod på alle stadie i livet. I tillegg har kvar enkelt innbygger, arbeidsgjevarar og organisasjonar eit ansvar i utviklinga av kommunen som ein god stad å leve, arbeida og bu.

Utfordringane til kommunen er knytt til eksterne og interne faktorar. Nokre av desse har kommunen verkemiddel til å gjera noko med. Under er det gjeve eit samadrag over dei viktigaste utfordringane kommunen må finne strategiar for i tida fram mot 2030.

Nasjonalt er det utfordringar som er meir eller mindre felles for alle kommunar. Desse kan samanfattast i 4 punkt:

♦ *Berekraftig samfunnsutvikling*

Auka press på naturressursar, utfordringar knytt til klimaendringar og ekstremver, auka utslepp av ureining og tap av naturmangfald er ein følge av dagens samfunnsutvikling. Nedgang i produksjon av olje og gass på norsk sektor frå 2025 gjer at ei stor næring må omstillast til andre typer verksemd. Samstundes vil eit auka innbyggjartal føre til større press på ressursane og trong for fleire arbeidsplassar.

For å sikre økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft må det gjennomførast eit skifte i langsiktig samfunnsplanlegging som vil føre til endra produksjons- og forbruksmønster.

♦ *Velferdssamfunnet*

Velferdsmodellen i Norge i dag er tufta på ei omfordeling av ressursar der ein gjennom livsløpet bidreg til offentlege tenestetilbod gjennom skatter og avgifter. Gjennom livsløpet mottek ein offentlege tenester som barn, ungdom og eldre, og bidreg elles som arbeidstakar til offentlege tenestetilbod gjennom skatt. Ettersom andelen eldre vil stige markant framover vil det føre til at det vert færre i arbeidsfør alder og fleire som vil ha trong for offentlege tenester. Dette vil trekke opp utgiftene til helse- og omsorgs tenester og pensjoner og gje lågare sysselsetting og dermed svekke inntektsgrunnlaget.

◊ Sysselsetting og verdiskaping

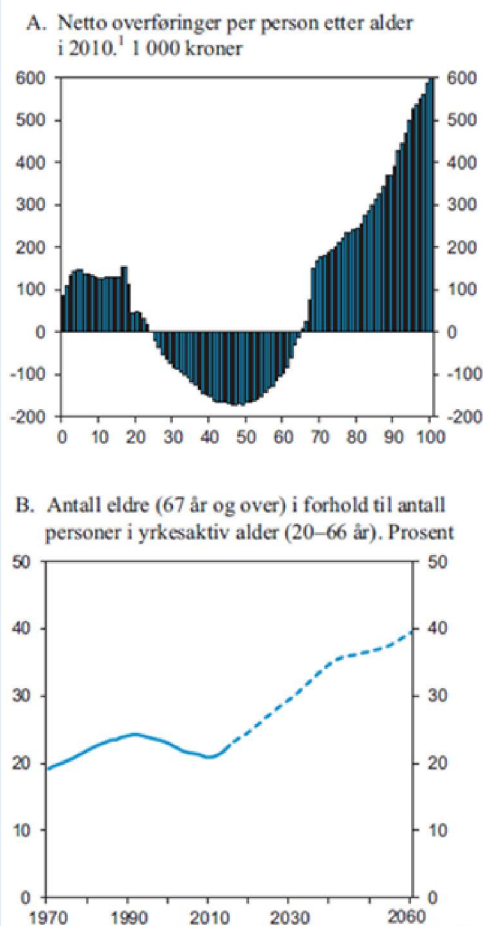
Sysselsetting er ein av dei viktigast faktorane for dagens velferdsordningar, for ei god folkehelse, for å sikre god inkludering og for å utjamne sosiale ulikskap. At mange står utanfor arbeidslivet vil vera ein utfordring både for enkeltpersoner og for samfunnet.

Samstundes går andelen av innbyggjarane i arbeidsfør alder ned. Dette gjev utfordringar for skatteinngang til å oppretthalde det offentlege tenestetilbodet og å sikre tilstrekkeleg arbeidskraft for å sikre ein vekst i verdiskaping.

◊ Folkehelse

Folkehelse er innbyggjarane sin helsetilstand. Dette omfatter alle faktorar som direkte eller indirekte påverkar innbyggjarane sin helsetilstand. Endring i folkehelse vil vera ein av dei større samfunnsmessige utfordringa knytt til livskvalitet og samfunnsøkonomi. Fysiske og psykiske lidningar er eit stort helse- og samfunnsproblem, i tillegg er einsemd, stress og manglande oppleving av mestring, sentrale utfordringar. Folkehelsedirektoratet viser til at trekk ved dagens helsetilstand, helseåtfærd og demografi varslar om store utfordringar i åra som kjem.

Ei målretta satsing for å betra den generelle folkehelsa er ein av dei største nasjonale utfordringane i ei berekraftig samfunnsutvikling.

Figur 1 syner netto overføring mellom det offentlege og ein gjennomsnittleg innbyggjar over livsløpet og andelen eldre i befolkninga (Kjelde: Perspektivmeldingen 2017, Meld. St. 29 - 2016-2017).

SÆRLEGE UTFORDRINGAR FOR OSTERØY

Utfordringane til kommunen er i stor grad knytt opp til dei nasjonale utfordringane. I tillegg er det nokre særskilde utfordringar. Desse er samanfatta i fire punkt:

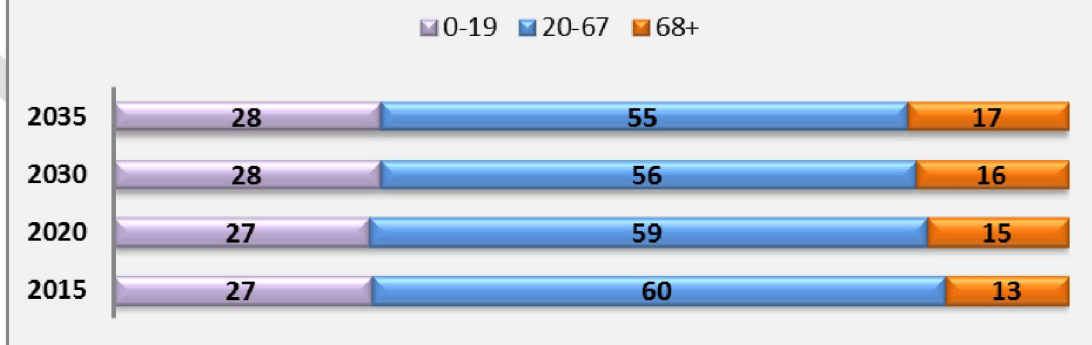
♦ **Folketal**

Det er viktig å oppretthalde ein demografi med ei god fordeling av ulike aldersgrupper. Det bidreg til ei langsiktig og bærekraftig utvikling. Ei god aldersmessig fordeling sikrar eit godt velferdstilbod for innbyggjarane, levande lokalsamfunn, nok kompetanse og ressursar til å drive verdiskaping, og eit godt velferdstilbod til innbyggjarane.

Det har siden år 2000 vore ein jamn folkevekst på 0,85 % pr år der folkeveksten hovudsakleg har vore driven av tilflytting og i mindre grad av svakt, positive fødselstal. Veksten kjem hovudsakleg i området mellom Lonevåg til Valestrand, medan område som ligg lengst vekk frå kommunesenteret har nedgang i folketalet.

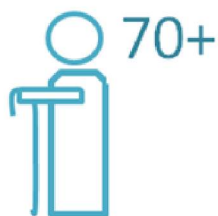
Endringane i demografi vil medføre ein større andel eldre over 67 år i høve til andelen i yrkesføre alder. Samstundes er andelen innbyggjarar frå 0-19 år omtrent stabilt i prosentandel av innbyggjartala. Ein stabil folkevekst er ein forutsetning for å oppretthalde ein aldersmessig fordeling som sikrar ein balansert fordeling av personer som er i arbeidsfør alder.

Prosentvis fordeling av ulike aldersgrupper i perioden 2015 til 2035

♦ **Eit godt liv**

Kva som opplevast som eit godt liv vil varierar frå person til person. Det offentlege tenestetilbodet er ei viktig ramme for tryggleik og mestringsfølelse. Kommunen kan bidra med god tilrettelegging og godt samarbeid med lag, organisasjonar og det frivillige.

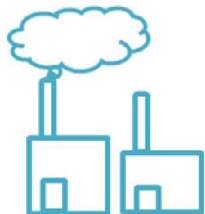

Etter 2020 vil andelen eldre over 67 år stige markant. Dette betyr sannsynlegvis ein auke i aldersrelaterte sjukdommar som til dømes demens. Endringa i fordelinga av innbyggjarar vil medføre større utgifter til kommunale tenester samstundes som inntektgrunnlaget gjennom skatt vert redusert. Kommunen er difor avhengig av tilflytting som sikrar ein vekst i innbyggjartal for å auke talet på personer i arbeidsfør alder. Dette betyr at det må leggest til rette for attraktive bustadmiljø og arbeidsplasser.

For å sikre mest mogleg effektiv bruk av velferdsressursane må tiltak setjast inn tidlegast mogleg og desse må utformast universelt. Osterøy kommune har utfordringar knytt til andelen unge som mottar sosialhjelp, aukande gjeldsbyrde hjå unge og eit lågt utdanningsnivå generelt i befolkninga. Eit område som særskild må trekkast fram er ein svak auke av born som veks opp i låginntektsfamiliar, som i 2016 er på 8,7 % (OECD 60) av familiane i kommunen. Denne gruppa er svært viktig fordi det er ei høgrisikogruppe for å utvikle helseproblem, ha mindre sosial kapital og falle utanfor skule og arbeidsmarked.

Velferdstilbodet er avhengig av at kommunen har ei økonomisk berekraftig drift der det er opparbeida eit økonomisk handlingsrom som gjer ein økonomisk buffer for uforutsette hendingar. I dag har kommunen utfordringar knytt til å levera tenester som er gode nok på fleire områder. I tillegg vert det frå nasjonalt hald innført lovmessige krav til tenestene og reformer utan at det vert tilført auka ressursar. Dette gjer at kommunen skal bidra med fleire velferdstenester som både krev auka kompetanse og ressursar.

♦ Verdiskaping og sysselsetting

I Osterøy er 3 av 4 personer i alderen 20 til 66 år i arbeid. Dette er ei lågare arbeidsløyse samanlikna med Hordaland og landet elles. Samstundes er arbeidsløyse blant unge vaksne høg (3,4 %) medan den er særskild høg for vestlige (8,2 %) og ikkje-vestlige innvandrarar (12,4 %). Samstundes er 9 % av arbeidstyrken uføretrygda og trenden dei siste åra er at det er ein svak vekst. Dette er omtrent 1 % høgare enn fylket.

Det er flest sysselsett i private bedrifter men dersom ein ser på sektor så er det flest sysselsette innan for helse- og omsorgsektoren i kommunen. Saman med denne sektoren er folk flest sysselsett innan entreprenør og industri.

El utfordring i kommunen er å sikre arbeidsplasser i takt med veksten i folketal. Dersom ein ynskjer at nye innbyggjarar skal arbeide i kommunen må det skapast over 300 nye arbeidsplasser innan 2030.

Ø Klima og miljø

Klimaomsyn legg viktige premisser for samfunnsutviklinga. Kommunen må legge til rette for ei samfunnsutvikling som reduserar utslepp av klimagassar og ha ein turvande beredskap og samfunnstryggleik. Det er intens nedbør i løpet av korte tidsrom som skapar dei fleste uønska hendingane, i fyrste rekkje flaum og skred. I tillegg vil høgare havnivå i kombinasjon med stormflo kunne føre til auka sannsyn for uønska hendingar. Omlegging av samfunnsutviklinga må gjennomførast i alle delar av kommunen men gjev òg nye muligheter for verdiskaping og næringsutvikling.

Ei langsiktig forvaltning av areal er eit av dei viktigaste verkemiddel for å ivareta naturmangfald, landbruksareal, landskap og almenne verdiar. For å sikre forutsigbarhet og langsiktighet i arealforvaltninga er det viktig at kommunen har kunnskap om verdiane gjennom kartlegging. Areal må forvaltast som kvalitetar som gjer kommunen meir attraktiv som bustadkommune.

BEREKRAFTIG UTVIKLING I OSTERØY KOMMUNE

Berekraftig utvikling omhandlar å ta vare på behova til menneske som lev i dag utan å svekka framtidige generasjonar sin mulighet til å dekke sine behov. FN's berekraftsmål er overordna målsettingar for å utrydde fattigdom, hindre ulikskap og stoppe klimaendringar.

Osterøy kommune vil leggja til grunn FN sine 17 bærekraftsmål som ramme for samfunnsutviklinga. Bærekraft kan definerast som 1) sosial, 2) økonomisk og 3) miljømessig bærekraft. Dette ligg til grunn for hovudmålsettinga for kommunen.

Utfordringane som kommunen står ovanfor og ønska samfunnsutviklinga inneber at den overordna ramma må vera knytt til ei berekraftig utvikling. Osterøy kommune skal leggje bærekraft til grunn for all verksemd og i alle forvaltningsvedtak skal all samfunnsutvikling og forvaltning vurderast opp mot økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

DETTE ER BEREKRAFT

Berekraft er eit ord som er vagt men positivt og er ofte nytta fordi det i liten grad gjev noko konkrete føringar. Osterøy kommune ynskjer difor å konkretisera kva me meiner med dei tre sidene med berekraft:

SOSIAL BEREKRAFT

Me meiner at sosial berekraft i kommunen er at alle skal mulighet for trygge liv i kvardagen. I dette ligg det beredskapsmessige omsyn, sikring av fysisk og sosiale rammer som gjer innbyggjarane trygge rammer for å utvikle meistringsevne, sosial kapital og kunnskap. Alle skal ha lik tilgong til sysselsetting, trygge bustadmiljø med kvalitet og deltaking og påverknad på samfunnet dei lev i.

Sosial bærekraft er det motsette av eksklusjon, og omhandlar dei rammevilkår som kommunen gjer for å inkludera alle innbyggjarar på alle nivå i samfunnet.

ØKONOMISK BEREKRAFT

Me meiner at økonomisk berekraft er å sikre økonomisk tryggleik for enkeltmenneske og samfunnet. Konkret betyr dette å setje innbyggjarane i stand til å forsørge seg sjølv og hjelp til dei som treng det.

For kommunal verksemd vil økonomisk berekraft vera at det i all forvaltning vert vurdert fleire alternativ knytt til samfunnsøkonomisk verknad. For kommunen betyr dette at alle vedtak og forvaltningstenester skal vurderast opp mot eit samfunnsøkonomisk perspektiv.

MILJØMESSIG BEREKRAFT

Me meiner at miljømessig berekraft konkret betyr at kommunen lokalt må forvalte areal, kulturmiljø, naturmangfald og landbruksverdiar slik at det ikkje øydelegg framtidige innbyggjarar i Osterøy kommune sine muligheter for tilgong til desse ressursane. I høve til utslepp av klimagassar er det utfordrande for kommunen å ha ei forvaltning som har miljømessig bærekraft, som i praksis er eit nullutsleppssamfunn. Lokalt må difor reduksjon av klimagassutslepp, energiomlegging og energieffektivisering i tråd med klimaloven og Statlege planretningslinjer for klimatilpassing, vurderast som berekraftig i eit langsiktig perspektiv.

B. OVERORDNA MÅLSETTINGAR

OVERORDNA MÅLSETTING

Osterøy kommune skal vera ein foregangskommune for berekraftig samfunnsutvikling.

Den overordna målsettinga set rammer for kva vurdering som skal gjerast i kommunen si samfunnsutvikling. All utvikling skal vurderast opp mot sosialt, økonomisk og miljømessig berekraftig. Kommunen skal ha ambisjoner om å vera ein innovativ kommune når det gjeld å møte framtidige utfordringar. I dette ligg det at kommunen må sjå på nye løysingar for å løyse framtida sine utfordringar på.

Det er sett opp 3 overordna målsettingar.

Overordna målsetting om sosial berekraft

Kommunen skal ha ein systematisk og heilskapeleg innsats for å redusera sosial ulikskap.

Sosial ulikskap omfattar mellom anna aukande forskjell innanfor utdanning, levekår, helse, inntekt og sosial deltaking. Til tross for ei brei tverrpolitisk semje om å redusera sosiale skilnader aukar inntektsforskjellane i Noreg. Det er ein stadig auke i talet på barnefamiljar som har vedvarande låg inntekt (60 % av medianinntekt) både nasjonalt og i Osterøy kommune (8,7 % i 2016). Reduksjon i sosial ulikskap femner om tiltak knytt til gode bumiljø, tiltak knytt til fysisk og psykisk helse, utdanning som sikrar deltaking i arbeidslivet, sosial kompetanse, inkludering i arbeidslivet og deltaking og medverknad i samfunnet.

Oppvekstvilkåra påverkar born sin livskvalitet og levestandard på kort og lang sikt. Investeringar i barne- og ungdomsår er meir ressurseffektiv enn investeringar seinare i livet, fordi kostnadene aukar og effekten av tiltak reduserast ut over i livsløpet. Fokus må difor vera å setje inn ressurser på eit så tidleg stadium som mogleg. Årsakene til auka sosial ulikskap er komplekse og forutset ein tverrfagleg og heilskapeleg samarbeid.

Verknaden av redusert sosial ulikskap vil vera fleire innbyggjarar med fagleg og sosial kompetanse, fleire vert inkludert i arbeidslivet, betre folkehelse, meir attraktive lokalmiljø og meir effektiv bruk av dei kommunale ressursane.

Overordna målsetting om økonomisk berekraft

Kommunen skal etablere økonomisk handlefridom ved å prioritere ressursmessige og økonomiske omsyn i politiske vedtak og forvaltning, og leggja til rette for verdiskaping.

Ein av dei viktigaste rammene til kommunen i samfunnsutviklinga, i tillegg til dei lovmessige rammene, er ressursituasjonen. Fokus i denne målsettinga vil i stor grad difor vera på kommunen si forvaltning og drift.

Eit økonomisk handlingsrom sikrar at kommunen kan nå sine målsettingar. For å nå desse må kommunen ha ei økonomisk berekraftig drift. Dette må skje gjennom at kommunen har ei drift der førebygging og tidleg innsats gjer mest kostnadseffektiv innsats. Gjennom å bygge opp ein økonomisk handlefridom kan kommune vera i stand til å takle uforutsette hendingar og å investera i langsiktige tiltak som gjer ein langsiktig økonomisk gevinst.

Overordna målsetting om miljømessig berekraft

Kommunen skal forvalte areal i eit langsiktig perspektiv og til det beste for felleskapet, og jobbe for for reduksjon i klimagassutslepp og klimatilpassing i all forvaltning og i alle vedtak.

Arealforvaltning er ein av dei viktigaste verkemidlane kommunen har for å skape attraktive lokalmiljø, fremje landbruk og skogbruksnæringa, ivareta naturmangfald og legge til rette for verdiskaping. Gjennom planlegging kan kommunen gje innbyggjarane moglegheit til å ta miljøvennlege val ved å lokalisera bustadområde, næringsareal og bygge opp under lokalsentra i kommunen.

Reduksjon av klimagassutslepp og tilpassing til eit endra klima er ein av dei større utfordringane som kommunen må jobbe for å løyse i tida framover. Tiltak for å redusera klimagassutslepp må leggjast til grunn i heile kommunen si forvaltning. Tilpassing til eit endra klima må ha som føremål å sikre kommunesamfunnet mot uønska hendingar.

C. PRIORITERTE SATSINGSOMRÅDER

Dei overordna måla er utforma med tanke på å gje eit rammeverk for heile samfunnsutviklinga i Osterøy kommune. Felles for dei overordna målsettingane er at dei gjeld heile kommunesamfunnet. For å nå desse måla må det jobbast heilskapeleg og tverrfagleg.

For at samfunnsplanen skal fungera som eit verktøy for utvikling må det konkretiserast kva områder kommunen vil prioritera for å nå måla må det jobbast heilskapaleg og tverrfagleg. Kommunen har difor peika ut overordna satsingsområder. Desse skal ha ekstra merksemd og ressursar i planperioden. Det bør etablerast målbare parameter for dei ulike satsingsområda og dei bør verta ein del av den årlege rapporteringa.

Utgangspunktet for satsingsområda er dei overordna målsettingane og utfordringsbilete nasjonalt og lokalt. På bakgrunn av dette er det valgt ut 5 satsingsområder:

- 1. FOLKEHELSE**
- 2. VERDISKAPING OG NÆRINGSUTVIKLING**
- 3. LOKALSAMFUNNSUTVIKLING MED KVALITET**
- 4. KLIMAOMSTILLING OG TILPASSING**
- 5. SAMFUNNSTRYGGLEIK**

FOLKEHELSE

Folkehelse omhandlar alle faktorar som har ein verknad for innbyggjarane si helse. Dette er meir enn fysisk aktivitet. Medverknad i arbeidsliv, utdanning, oppvekstmiljø, deltaking i samfunnet og mulighet til å påverka sitt eige liv er viktige moment som bidreg til livskvalitet. God helse og livskvalitet er eit mål i seg sjølv men er òg ein føresetnad for utvikling av lokalsamfunna i kommunen.

Aukande ulikskap i helsetilstanden til innbyggjarane gjer ei redusert folkehelse. Dette er ei samfunnsutfordring fordi det gjer redusert livskvalitet for enkeltmenneske, hemmar deltaking i arbeidsliv og samfunnsliv og gjer auka utfordringar med psykisk og fysisk sjukdom.

Grunnlaget for ei god folkehelse vert lagt der vi bur og arbeider i kvardagen. Vi har sjølv eit ansvar for å ta vare på vår eiga helse. Kommunen har likevel ei viktig rolle i å tilrettelegge samfunnet slik at det vert lettare for innbyggjarane å ta val som er helsefremjande. Kommunen må difor planlegga for å gje innbyggjarane gode og meningsfulle liv. Kommunen må difor arbeida tverrfagleg, metodisk og systematisk for å betra folkehelsa.

DELMÅL FOLKEHELSE

- ▽ Sosial ulikskap hjå innbyggjarane i kommunen skal reduserast
- ▽ Folkehelse skal vera eit vurderingskriterium i alle kommunale vedtak
- ▽ Born og unge sine interesser skal prioriterast
- ▽ Kommunen skal leggja til rette for aktive innbyggjarar og for at desse skal kunne ta ansvar for eiga helse
- ▽ Sikre at alle har moglegheit til å påverka samfunnet dei lev i ved at kommunen legg til rette for medverknad i prosessar som engasjerar, og sikrar deltaking i organisert og uorganisert frivillig arbeid.

VERDISKAPING og NÆRINGSUTVIKLING

Verdiskaping omhandlar både dei økonomiske verdiane ein får gjennom næringsutvikling og sysselsetting og dei effektane dette har på samfunnet rundt, og på den verdiskapinga som er knytt til andre områder utan noko direkte økonomisk verdi. Kommunen har mange verktøy for å legge til rette for verdiskaping gjennom å videreutvikle private goder og fellesgoder. Kommunen må difor utarbeida ein klår strategi for korleis ein skal jobbe for å bygge opp om verdiskaping og næringsutvikling. Dersom ein skal nå dei overordna målsettingane må det etablerast og byggast opp ein klår strategi og tiltak for å styrke kommunen som verdiskapar.

DELMÅL VERDISKAPING OG NÆRINGSUTVIKLING

- ▽ Kommunen skal utarbeida ein strategi for korleis det skal arbeidast med verdiskaping og næringsutvikling
- ▽ Sikre at det ligg tilstrekkeleg areal for utvikling av næringsområder
- ▽ Det skal sikrast areal for utvikling av grunderverksemd og oppstart av nye næringar
- ▽ Bruke kommunen si rolle som innkjøper for å møte samfunnsutfordringane og til å stimulera til utvikling av lokalt næringsliv
- ▽ Utvikle skulen som ein arena for entrepenørskap og nyskaping

LOKALSAMFUNNSUTVIKLING MED KVALITET

Forutsetninga for levande lokalsamfunn er ei sosial og fysisk planlegging som legg til rette for trivsel og engasjement, og bustadområder med høg kvalitet. For å sikre eit lokalsamfunn som inkluderar og innbyr til medverknad for innbyggjarane må det leggjast til rette for at innbyggjarane kan engasjera seg i lokalsamfunnet si utvikling. Opne og gjennomsiktige prosessar der det er lagt til rette for medverknad er viktig i spørsmål knytt til samfunnsutvikling.

Frivillig aktivitet, både, organisert og uorganisert, er ein viktig faktor for å utvikle gode lokalmiljø.. Dette forutset at det finnes sosiale og fysiske rom med høg kvalitet for felleskapet.

Folk flest brukar mesteparten av liva sine i nærmiljøet der dei bur. Difor må bustadområda og nærmiljøet ha gode kvalitetar i form av ein trygg infrastruktur og med varierte uteområde som innbyr til aktivitet. Nye bustadar må etablerast slik at kommunen målrette stør opp om eksisterande grender. For å sikre levedyktige områdesenter med variert og sterke tenestetilbod må hovudvekta av framtidig utvikling kome i aksen mellom Lonevåg – Valestrand – Haus.

DELMÅL LEVANDE LOKALSAMFUNN MED KVALITET

- ▽ Lokalsamfunna må vera tilrettelagt slik at innbyggjarar i alle aldrar og med ulike forutsetningar har mulighet til ein aktiv kvardag.
- ▽ Det skal fokuserast på å utvikle eit mangfaldig fritidstilbod.
- ▽ All arealplanlegging må ha som målsetnad å bygge opp under eksisterande lokalsamfunn.
- ▽ Ved alle nye bustad eller bustadområde skal det sikrast uteareal, leikeområde og eit nærmiljø med høg kvalitet.
- ▽ Lokalpolitisk må det leggjast til rette for opne og inkluderande prosessar slik at innbyggjarane ynskjer å bidra og delta i denne.

KLIMAOMSTILLING OG TILPASSING

Omstilling til eit klimanøytralt lavutsleppsamfunn betyr ein langsiktig og strukturelt gjennomgripande endring i korleis samfunnet er organisert. Kommunen sin ambisjon er å vera ein kommune som er i forkant på det grønne skiftet. Dette betyr at kommune må leggja ein strategi for klimaomstilling, slik at den på alle samfunnsivå tek inn det overordna målet. Teknologi åleine kan ikkje bidra til at kommunen når dette målet. Målretta samfunnsplanlegging og endra forbruksmønster må til. Kommunen si oppgåve er å gå føre med eigen organisasjon og å setje rammer for kommunen som heilskap

Overgangen til eit klimanøytralt lavutsleppsamfunn betyr at kommunen må utvikle miljøvennleg infrastruktur, sikre fortetting av eksisterande bustadområder, legge til rette for grøn næringsutvikling, lokale tiltak for alternative materialbruk og lokal energiproduksjon. Dei største klimagassutsleppa i kommunen kjem frå landbruk. Både jordbruk og skogbruk har store potensiale for å bidra til å nå måla om eit klimanøytralt lågutsleppsamfunn.

Ei viktig oppgåve vert å tilpasse kommunen til det endra klimaet som kjem til å kome. Dette inneber å avgrense moglege negative verknader og utnytte eventuelle positive sider.

DELMÅL KLIMAOMSTILLING OG TILPASSING

- ▽ **Kommunen må leggje til rette for at innbyggjarane kan ta miljøvennlege val.**
- ▽ **Ny utbygging må lokalisrast slik at innbyggjarane i størst mogleg grad kan nytte sykkel eller gange i kvardagen.**
- ▽ **Kommunen må gjennom si rolle som innkjøper av varer og tenester fokusera på redusert utlepp av klimagasser.**
- ▽ **Utvikle utbyggingsområder med låge klimagassutslepp og høg andel fornybar energi i samarbeid med byggebransjen.**

SAMFUNNSTRYGGLEIK

Det overordna målet om sosial berekraft forutset at innbyggjarane og andre i kommunen skal ha ein trygg kvardag. Kommunen har eit særskild ansvar for samfunnstryggleik og å ha ein beredskap dersom uønska hendingar inntreff. Kommunen skal gjennom målretta arbeid unngå at uønska hendingar skjer og skal ha ein beredskap som kan redusera skadeverknadane, dekke informasjonsbehov og ivareta innbyggjarane dersom ein uønska hending skjer.

Kommunen skal gjerast minst mogeleg sårbar for uønskte hendingar, men skal likevel vera budd på å takla slike hendingar slik at innbyggjarar, private og offentlege verdier og verksemdar kan kjenna seg trygge.

Beredskapsmessige omsyn skal difor innarbeidast i alt planverk for arealbruk, investeringar, drift og vedlikehald i kommunen. Turvande tiltak skal integrerast i økonomiplanar og handlingsprogram med årsbudsjett. Rapportering innan beredskapsområdet skal skje i samband med den ordinære resultatrapporteringa til overordna politiske organ.

DELMÅL SAMFUNNSTRYGGLEIK

- ▽ **Kommunen må i heile sin verksemd ha tilstrekkeleg kompetanse og vektlegge vurdering av samfunnstryggleik ved alle vedtak.**
- ▽ **Kommunen skal gjerast minst mogeleg sårbar for uønskte hendingar. Kommunen skal vera budd på å takle slike hendingar ved at private og offentlege verdier, innbyggjarar og verksemdar vert minst mogeleg skadelidande**
- ▽ **Beredskapsmessige omsyn skal innarbeidast i alt planverk for arealbruk, investeringar, drift og vedlikehald i kommunen. Turvande tiltak med økonomiske konsekvensar skal integrerast i økonomiplanar og handlingsprogram**